তথ্য প্ৰযুক্তি আইন বনাম

চাহিন, ৰবি, অসীম ইত্যাদি...

সাময়িকী | জিতুমণি পাঠক

বাল থেকাৰেৰ শেষযাত্ৰাৰ সাক্ষী হ'বলৈ যেতিয়া দুই লক্ষাধিক শিৱসেনাৰ কৰ্মী আৰু অনুগামী আহি মুম্বাইত সমৱেত হৈছিল, তেতিয়া মুম্বাই আৰক্ষী ভিতৰি যথেষ্ট সন্ত্ৰস্ত হৈ আছিল— যিকোনো এক অনাহূত ঘটনাৰ আশংকাত যেন তেওঁলোকে ক্ষণবোৰ গণিছিল। তেওঁলোকৰ আশংকাৰ বিপৰীতে কিন্তু সিদিনাখন কোনো ধৰণৰ অবাঞ্ছিত ঘটনাৰ সূত্ৰপাত নহ'ল। সৰু শিলৰ টুকুৰা এটিও ওফৰি নাহিল বিশাল এক সমদলৰপৰা। দিনটোৰ শেষত মুম্বাই আৰক্ষীয়ে স্বস্তিৰ নিশ্বাস এৰিলে। সকলোৰে ভাব হ'ল যেন এটি বিতৰ্কিত নামৰ অৱসানৰ সৈতে অৱসান ঘটিল সকলো ধৰণৰ বিতৰ্কৰ। কিন্তু সকলোৰে ভবাৰ দৰে সাজু হৈ থকা নাছিল পৰৱৰ্তী সময়ৰ ঘটনাক্ৰম। শিৱসেনাৰ এই মুৰব্বীগৰাকী যিদৰে জীৱিতকালত অলেখ বিতৰ্কৰ সৈতে সাঙোৰ খাই পৰিছিল; মৃত্যুৰ পিছতো যেন তেওঁক সেই বিতৰ্কই তেওঁৰ সংগ ত্যাগ কৰিবলৈ অস্বীকাৰ কৰিছিল।

এইবাৰ বিতৰ্কৰ সূচনা হ'ল ছ'চিয়েল নেটৱৰ্কিং ছাইট 'ফেচবুক'ত এগৰাকী একৈশ বছৰীয়া যুৱতীয়ে আপলোড কৰা এটি 'প'ষ্ট'ক কেন্দ্ৰ কৰি। বাল থেকাৰেৰ অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ দিনা সমগ্ৰ মুম্বাইৰ জীৱন-যাত্ৰা স্তব্ধ হৈ পৰিছিল। স্কুল-কলেজ, অফিচ-কাছাৰী সকলোতে বন্ধৰ স্পষ্ট প্ৰভাৱ। বন্ধৰ স্বতঃস্ফূৰ্ততা সদায়ে এক সন্দেহৰ বিষয়। চাহিন নামৰ মুম্বাইৰ পাৰ্শ্ববৰ্তী এলেকা পালগড়ত বসবাস কৰা যুৱতীগৰাকীৰ ভাষ্যতো যেন ফুটি উঠিছিল তাৰেই আভাস। চাহিনে তাইৰ ফেচবুক প'ষ্টত লিখিছিল— 'পৃথিৱীত বাল থেকাৰেৰ দৰে লোকৰ সদায়ে জন্ম আৰু মৃত্যু হৈ থাকে। গতিকে ইয়াৰ বাবে এনে ধৰণৰ বন্ধ পালন কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই। আজি আমি যি স্বাধীন ভাৰতবৰ্ষত বাস কৰিছোঁ তাত প্ৰভূত অৰিহণা যোগাইছিল ভগৎ সিং, আজাদ বা সুখদেৱ আদিৰ দৰে শ্বহীদসকলে। কিন্তু আজি আমি তেওঁলোকৰ বাবে সন্মান প্ৰদৰ্শন কৰিছোঁনে বা দুই মিনিট সময়ে মৌনতা পালন কৰিছোনে! সন্মান প্ৰকৃততে এইদৰে জোৰ কৰি আদায় কৰিব নোৱাৰি, ই নিজে নিজে মানুহৰ অন্তৰত সৃষ্টি হয়।' চাহিনৰ ফেচবুকত আপলোড হোৱা এই বক্তব্যক ৰেণু নামৰ বান্ধৱীগৰাকীয়ে ভৱিষ্যতত হ'ব পৰা ভয়াৱহ পৰিস্থিতিৰ কথা অনুধাৱন কৰিব নোৱাৰাকৈ অতি সহজভাৱে 'লাইক' কৰিছিল। কিন্তু চাহিনৰ এই মন্তব্য প্ৰত্যক্ষ কৰাৰ লগে লগে জাঙোৰ খাই উঠিল নিজৰ অস্তিত্বক লৈ অতি কঠোৰ বুলি জনজাত শিৱসেনাৰ কৰ্মীসকল। খন্তেক সময়ৰ ভিতৰতে চাহিনৰ ফেচবুক পেজ ভৰি পৰিল বহুতো ভাবুকিপূৰ্ণ মেছেজেৰে। অতি সোনকালে তাইৰ ভাষ্য নাইকিয়া কৰাৰ লগতে তাইক ক্ষমা খুজিবলৈও কোৱা হ'ল। এনে এক পৰিস্থিতিৰ বাবে মুঠেই সাজু নাছিল যুৱতীগৰাকী। নিজকে অতি সাধাৰণ যেন বোধ কৰা তাইৰ বক্তব্যয়ো যে এনে এক আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰিব সেয়া তাইৰ কল্পনাৰো অতীত আছিল। কিন্তু বাৰম্বাৰ আহি থকা ভাবুকিয়ে তাইক ত্ৰস্ত কৰি তুলিছিল আৰু তাই লগে লগে ফেচবুকৰ সেই মন্তব্য 'ডিলিট' কৰাৰ লগতে শিৱসেনাৰ কৰ্মীসকলক উদ্দেশ্যি লিখিছিল যে তাই তেওঁলোকৰ ভগ্নীসদৃশ, গতিকে তাই কৰা মন্তব্যৰ বাবে যেন তাইক ক্ষমা কৰি দিয়া হয়। কিন্তু নিজৰ 'ভগৱান'ৰ অৱমাননাত ৰুষ্ট শিৱসেনাৰ সৈনিকসকলক সেই কথাই অকণো তুষ্ট কৰিব নোৱাৰিলে। তেওঁলোকে আক্ৰমণৰ লক্ষ্য কৰি ল'লে মুম্বাইস্থিত চাহিনৰ খুৰাকৰ নাৰ্ছিং হোমখনক। কেইবা লক্ষ টকাৰ সম্পত্তি ধ্বংস হোৱাৰ লগতে আহত হ'ল ৰোগীকে আদি কৰি বহুকেইগৰাকী লোক। তথাপি কিন্তু ঘটনাৰ অৱসান নঘটিল। এইবাৰ বিভিন্ন ঠাইৰপৰা হেঁচা প্ৰয়োগ হ'বলৈ ধৰিলে আৰক্ষীৰ ওপৰত। বাল থেকাৰে— যাক এসময়ত মুম্বাইৰ প্ৰশাসনৰ 'ৰিম'ট কণ্ট্ৰ'ল' বুলি অভিহিত কৰা হৈছিল সেই অদৃশ্য 'ৰিম'ট কণ্ট্ৰ'ল'ৰ প্ৰভাৱ মৃত্যুৰ পিছতো যে শেষ হোৱা নাই তাকেই প্ৰমাণ কৰি মুম্বাই আৰক্ষীয়ে নিশাৰ ভাগতে আটক কৰিলে দুই যুৱতীক। আটক কৰিয়েই তেওঁলোকৰ ওপৰত জাপি দিয়া হ'ল ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আৰু তথ্য প্ৰযুক্তি আইনৰ ভিন্ন ধাৰা। আৰক্ষীৰ অভিযোগ অনুযায়ী এই দুই যুৱতীৰ বক্তব্যই ধৰ্মীয় অনুভূতিত আঘাত হানিছে যি পৰৱৰ্তী সময়ত এক ভয়াৱহ পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। বাল থেকাৰে আৰু শিৱসেনাৰ একান্ত অনুগত মুম্বাই পুলিচে কোনো ধৰ্মীয় বা ৰাজনৈতিক পৃষ্ঠপোষকহীন অসহায় এই দুই যুৱতীক গ্ৰেপ্তাৰ কৰি শিৱসেনাক তুষ্ট কৰাৰ এক সহজ পথ বিচাৰি উলিয়াইছিল। কিন্তু যেতিয়াই এই বিষয়টো মিডিয়াত ব্যাপকভাৱে চৰ্চা হ'বলৈ ল'লে তেতিয়াই দেশৰ জনগণ জাঙোৰ খাই উঠিল মুম্বাই পুলিচৰ স্বেচ্ছাচাৰিতাৰ বিৰুদ্ধে। প্ৰশ্ন উত্থাপন হ'ল দেশৰ জনগণৰ মুক্ত ভাব প্ৰকাশৰ অধিকাৰৰ ওপৰত। আৰু ইয়াৰ লগে লগে পুনৰ চৰ্চাৰ কেন্দ্ৰবিন্দু হৈ পৰিল এখন বিতৰ্কিত আইন— 'তথ্য প্ৰযুক্তি আইন'। সাম্প্ৰতিক সময়ত তথ্য প্ৰযুক্তিৰ জগতখনত যি এক ব্যাপক পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা হৈছে, তাৰেই প্ৰেক্ষাপটত এই জগতখনত নেতিবাচক, ইতিবাচক দুয়ো ধৰণৰ ধাৰণাই আহি ভুমুকি মাৰিছে। ভাৰতৰ দৰে উন্নয়নশীল দেশত ক্ৰমে শক্তিশালী ৰূপত ধৰা দিয়া তথ্য-প্ৰযুক্তিৰ জগতখনত নেতিবাচক দিশসমূহ প্ৰতিহত কৰাৰ উদ্দেশ্যেই সৃষ্টি হৈছিল 'তথ্য-প্ৰযুক্তি আইন'। কিন্তু এই বৰ্ষটোৰ আৰম্ভণিৰপৰা এই আইনখনে এনে কিছু বিতৰ্কিত বিষয়ত তেওঁলোকৰ ওপৰতে জাপি দিয়া হৈছে 'তথ্য প্ৰযুক্তি আইন-৬৬(ক)'।

কি আছে বাৰু তথ্য প্ৰযুক্তি আইন-৬৬(ক) ধাৰাটোত? এই ধাৰা অনুযায়ী যেতিয়া কোনো ব্যক্তিবিশেষে কম্পিউটাৰ বা তেনে কোনো প্ৰযুক্তিগত ব্যৱস্থাৰ মাধ্যমেৰে বা আন কোনো সংযোগী ব্যৱস্থাৰে বিদ্বেষ-ভাবুকিপূৰ্ণ বা আপত্তিজনক বাৰ্তা বা তথ্য পঠিয়ায় তেন্তে তেনে ব্যক্তি 'তথ্য প্ৰযুক্তি আইন'ৰ জৰিয়তে দোষী সাব্যস্ত হ'ব আৰু শাস্তি হিচাপে সৰ্বাধিক তিনি বছৰ জেল আৰু এক লাখ টকালৈ জৰিমনা ভৰিব লাগিব। অতি সম্প্ৰতি, এই আইনৰ জৰিয়তেই দক্ষিণৰ এগৰাকী নায়িকাক ইণ্টাৰনেটত সঘনে আপত্তিজনক মেছেজ পঠিয়াই বিব্ৰত কৰা কিছু লোকক উপযুক্ত শাস্তি প্ৰদান কৰাটো সম্ভৱ হৈছিল। কিন্তু এনে দুই-এটা ঘটনা বাদ দি ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ত চৰ্চা লাভ কৰা বহু ঘটনাৰ কাৰণ বিশ্লেষণ কৰি দেখা গৈছে যে সকলোবোৰ বিতৰ্কৰে মূল কাৰণ আছিল এই আইনৰ চূড়ান্ত অপ-প্ৰয়োগ। মুম্বাইৰ যুৱতী দুগৰাকীৰ ওপৰত আৰোপিত অভিযোগো আছিল এই আইনৰ অপ-প্ৰয়োগৰ শেহতীয়া নিদৰ্শন। সাধাৰণ দৃষ্টিত চালে এনে অনুভৱ নহয় যে 'তথ্য প্ৰযুক্তি আইন'ৰ ৬৬-(ক) ধাৰাটোৱে ভাৰতীয় নাগৰিকক সংবিধানে প্ৰদান কৰা বাক স্বাধীনতাক খৰ্ব কৰিছে। সাধাৰণ লোক এজনে আন এজন সাধাৰণ লোকক উদ্দেশ্য কৰি বিভিন্ন মন্তব্যৰে মুক্ত ভাব প্ৰকাশৰ অধিকাৰক পূৰামাত্ৰাই উপভোগ কৰি আহিছে। কিন্তু কেণা লাগে তেতিয়াই, যেতিয়া কোনো এক সাধাৰণ ব্যক্তিয়ে কোনো এক প্ৰভাৱশালী লোকক লক্ষ্য কৰি এই অধিকাৰৰ স্বাধীনতা উপভোগ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰে। আৰু তেতিয়াই প্ৰত্যক্ষ কৰা সম্ভৱ হয় এই আইনৰ হস্তক্ষেপ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে যে জনসাধাৰণৰ অধিকাৰক ই সুৰক্ষা প্ৰদান কৰাৰ বিপৰীতে জনসাধাৰণৰ মনত ই সৃষ্টি কৰিছে এক প্ৰকাৰৰ সংশয়ৰ। বিশেষকৈ এই আইনৰ ৬৬(ক) ধাৰাটো হৈ পৰিছে বহু সাধাৰণ লোকৰ বাবে এক আতংকৰ কাৰণ। মানুহৰ মুক্ত ভাব প্ৰকাশৰ অধিকাৰক যেন ই ক্ৰমে সংকুচিত কৰি আনিছে। চৰকাৰ-প্ৰশাসনৰ বিৰুদ্ধে সৰৱ হৈ উঠা যিকোনো প্ৰতিবাদী কণ্ঠক স্তব্ধ কৰি দিয়াৰ বাবে ই হৈছে তেওঁলোকৰ বাবে এক অমোঘ অস্ত্ৰ— যি তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ সাব্যস্ত কৰিব বিচাৰিছে, শক্তিশালী স্বৰূপ। মুম্বাই ঘটনাৰ কিছুদিন পূৰ্বে মাথোঁ এই আইনৰ শৌৰ্য-বীৰ্যৰ প্ৰমাণ পোৱা গৈছিল ৰবি শ্ৰীনিবাসন নামৰ এগৰাকী অখ্যাত ব্যৱসায়ীৰ 'টুইট' এটাক কেন্দ্ৰ কৰি। ৰবি শ্ৰীনিবাসনে 'টুইটাৰ'ত এই বুলি 'টুইট' কৰিছিল 'জানিব পৰা মতে হেনো কাৰ্তিক চিদাম্বৰমে ৰবাৰ্ট ভদ্ৰাতকৈ অধিক সম্পত্তি আহৰণ কৰিছে।' বছ, লগে লগে সষ্টম হৈ উঠিল সমগ্ৰ আইনী ব্যৱস্থা। সাৰ পাই উঠিল তথ্য প্ৰযুক্তি আইন ৬৬(ক)। কাৰণ ৰবি শ্ৰীনিবাসনে যি দুগৰাকী ব্যক্তিক লক্ষ্য কৰি কথাখিনি কৈছে তেওঁলোক কোনো সাধাৰণ ব্যক্তি নহয়। এগৰাকী হ'ল দেশৰ বৰ্তমানৰ বিত্তমন্ত্ৰীগৰাকীৰ নিজ সন্তান আৰু আনগৰাকী হ'ল কংগ্ৰেছ অধ্যক্ষাৰ একমাত্ৰ জোঁৱায়েক। ৩০ অক্টোবৰৰ পুৱতি নিশাতে ৰবি শ্ৰীনিবাসনক গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হ'ল তেওঁৰ অক্ষমণীয় অপৰাধৰ বাবে। ইয়াৰ কিছুদিন আগত তদনুৰূপ ঘটনা এটি সংঘটিত হৈছিল পশ্চিমবংগত। যাদৱপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধ্যাপক অম্বীকেশ মহাপাত্ৰই মমতা বেনাৰ্জীৰ কাৰ্যক সমালোচনা কৰি এলানি ব্যঙ্গ চিত্ৰ প্ৰকাশ কৰিছিল। ইয়াতে খড়গহস্তা হৈ উঠা মমতাই প্ৰশাসনক নিৰ্দেশ দিছিল তেওঁৰ ওপৰত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিবলৈ। প্ৰশাসনৰ হাতত অস্ত্ৰ সেইপাটেই 'তথ্য প্ৰযুক্তি আইন-৬৬(ক)'। আপত্তিজনক তথ্য প্ৰচাৰৰ দোষত দোষী সাব্যস্ত কৰি অম্বীকেশ মহাপাত্ৰক নিক্ষেপ কৰা হ'ল জেললৈ। মমতাৰ কাৰ্যই পৰৱৰ্তী সময়ৰ ক্ষমতাশালী লোকসকলক অৱগত কৰিলে, এই আইনখনৰ প্ৰতি আৰু তেওঁলোকৰ হাতত ই অতি উত্তম অস্ত্ৰ হিচাপে ধৰা দিলে প্ৰতিবাদী কণ্ঠবোৰক বোধ কৰিবলৈ। আৰু ইয়াৰ ফলতেই বিতৰ্কৰ অধিক মেৰপেছত সোমাই পৰিল তথ্য প্ৰযুক্তি আইনখন। তথ্য প্ৰযুক্তি আইনখনৰ জৰিয়তে কেনেকৈ ব্যক্তিৰ ভাব প্ৰকাশৰ স্বাধীনতাক হস্তক্ষেপ কৰি, নিৰ্দোষীকো দোষী সাজিব পৰা যায় তাৰ সুন্দৰ উদাহৰণ দেখিবলৈ পোৱা গৈছিল কাৰ্টুনিষ্ট অসীম ত্ৰিবেদীৰ গ্ৰেপ্তাৰৰ সময়ত। সম্ভৱতঃ এইটোৱেই এই আইনখনৰ অপ-প্ৰয়োগৰ আটাইতকৈ চৰ্চিত ঘটনা। চৰ্চাৰ কাৰণ আছিল ইয়াৰ সময় আৰু প্ৰেক্ষাপট। আন্না হাজাৰেৰ 'ইণ্ডিয়া এগেইনষ্ট কৰাপ্চন' আন্দোলনে যেতিয়া ভৰপক ৰূপ লৈছিল, সেই সময়তে কাৰ্টুনিষ্ট অসীম ত্ৰিবেদীয়ে 'কাৰ্টুন এগেইনষ্ট কৰাপচন'-ৰে আন্নাক সমৰ্থন দিবলৈ আগবাঢ়ি আহিছিল। ত্ৰিবেদীৰ কাৰ্টুনত প্ৰতিফলিত হৈছিল ৰাজনৈতিক নেতাবোৰৰ ভণ্ডামিৰ তীব্ৰ ব্যঙ্গ। ত্ৰিবেদীক প্ৰতিহত কৰাৰ উদ্দেশ্যেই তেওঁ যিটো ৱেব ছাইটত এই কাৰ্টুনবোৰ প্ৰকাশ কৰিছিল সেই ৱেবছাইটটো বন্ধ কৰি দিয়া হ'ল। কিন্তু অসীম ত্ৰিবেদী ইয়াতে সেও মনা বিধৰ লোক নাছিল। সেয়েহে এইবাৰ এটা নিজাকৈ 'ব্লগ' বনাই তাতে তেওঁৰ কাৰ্টুনবোৰ প্ৰকাশ কৰিবলৈ ল'লে। ইয়াৰ লগে লগে জনসাধাৰণৰ ভাব প্ৰকাশৰ অধিকাৰক এইদৰে বাধা দিবলৈ প্ৰয়াস কৰা অপশক্তিবিলাকৰ বিৰুদ্ধে গঢ়ি তুলিলে এক আন্দোলন— 'ছেভ ইয়'ৰ ভইচ'। প্ৰশাসনে ত্ৰিবেদীৰ উত্থানক বোধ কৰিবলৈ তেওঁক জেললৈ প্ৰেৰণ কৰিছিল যদিও ত্ৰিবেদীৰ মানসিক দৃঢ়তা তথা সেইসময়ত সংঘটিত হৈ উঠা ভাৰতবাসীৰ তীব্ৰ প্ৰতিবাদৰ ঢৌত অৱশেষত বাধ্য হৈ সেও মানিব লগা হৈছিল। একেই ঘটনা সংঘটিত হৈছে চাহিন আৰু ৰেণুৰ গ্ৰেপ্তাৰক কেন্দ্ৰ কৰিও। ছপা আৰু ইলেক্ট্ৰ'নিক— দুয়োটা সংবাদ মাধ্যমৰ তীব্ৰ সক্ৰিয়তাত পুনৰবাৰ সেও মানিব লগা হৈছে মুম্বাই পুলিচ, মহাৰাষ্ট্ৰ প্ৰশাসন। দুয়োৰে ওপৰত আৰোপিত গোচৰসমূহ সম্প্ৰতি উঠাই লোৱা হৈছে। কিন্তু তাৰ পিছতো জনসাধাৰণৰ মনত প্ৰশ্ন উত্থাপন হৈছে যে একেই ঘটনাৰ পুনৰাবৃত্তি নোহোৱাৰ নিশ্চয়তা ক'ত?

তথ্য প্ৰযুক্তি আইন ৬৬(ক)ৰ এটা প্ৰধান দুৰ্বলতা হ'ল 'আপত্তিজনক তথ্য'— কথাখিনিৰ এক স্পষ্ট অভিধা নথকাটো; যাৰ বাবে ক্ষমতাশালী লোকসকলে নিজৰ স্বাৰ্থৰ ব্যাখ্যাত জনোৱা যিকোনো লোকক এই আইনৰ আওতাত পেলাই নগুৰ-নাগতি কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। 'প'ষ্ট', 'টুইট' বা 'কাৰ্টুন' ইমানেই আপত্তিজনক নেকি যে যাৰ বাবে এগৰাকী ব্যক্তিক তিনি বছৰলৈ কাৰাদণ্ড বা বহু টকাৰ জৰিমনা কৰিব পৰা যায়! সেয়েহে 'আপত্তিজনক তথ্য' সম্পৰ্কে যেতিয়ালৈকে এক স্পষ্ট ধাৰণাৰ সৃষ্টি কৰিব পৰা নাযাব তেতিয়ালৈ এই আইনখন জনসাধাৰণৰ সুৰক্ষাৰ কৱাক নহৈ জনসাধাৰণৰ বিৰুদ্ধে এক মাৰণাস্ত্ৰসদৃশ হৈ থাকিব। এই লৈ বহুতো বিশেষজ্ঞই ইতিমধ্যে তেওঁলোকৰ সংশয় প্ৰকাশ কৰিছে। তদুপৰি এই আইনখনৰ আৰু এক উল্লেখনীয় বিসংগতি হ'ল এই যে ইয়াৰ প্ৰয়োগ বা অপপ্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়— শক্তিশালী পক্ষৰ দ্বাৰা দুৰ্বলী পক্ষৰ ওপৰত। দুজন শক্তিশালী ৰাজনৈতিক নেতাই ইজনে-সিজনক উদ্দেশ্যি ইলেক্ট্ৰ'নিক মাধ্যমসমূহত গোৱালগালি পৰা বা 'টুইট' বা 'প'ষ্ট' কৰি সন্মান লাঘৱ কৰাৰ পিছতো তেওঁলোক কিয় এই আইনৰ আওতাৰ ভিতৰলৈ আহি নপৰে সেয়া এক দুৰ্বোধ্য বিষয়। সেয়েহে এতিয়া জনসাধাৰণৰ মনত এই ধাৰণাই ঠাই লৈছে যে এই আইনখন প্ৰকৃততে দুই-তৰপীয়া— এক সৰ্বসাধাৰণৰ বাবে, আনখন ৰাজনৈতিক নেতা বা প্ৰভাৱশালী লোকসকলৰ বাবে। প্ৰতিপক্ষ যদি শক্তিশালী নহয় তেন্তে এই আইনে দুৰ্দমনীয় ৰূপ ধাৰণ কৰে। এখন সংবিধানক মানি চলা সাধাৰণ ভাৰতীয় নাগৰিকে সেয়েহে এনে এক দ্বি-মুখী চৰিত্ৰৰ আইনখনৰ প্ৰতি তীব্ৰ বিষোদ্গাৰ পোষণ কৰিছে। তাৰেই আমি প্ৰতিফলন দেখিবলৈ পালো মুম্বাইত গ্ৰেপ্তাৰ হোৱা যুৱতী দুজনীক কেন্দ্ৰ কৰি। এই আইনখনৰ যদি বাৰে বাৰে এনেদৰে অপ-প্ৰয়োগ হ'বলৈ লয় তেন্তে সাধাৰণ লোকৰ ভাৰতৰ সাংবিধানিক ব্যৱস্থাটোৰ প্ৰতিয়েই যে এদিন বিশ্বাস নাইকিয়া হৈ যাব সেয়া ধ্ৰুৱপ।

লেখক দুধনৈ কলেজৰ নৃতত্ত্ব বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক